



Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3256>

**EVALUATION OF PRESCHOOL TEACHERS'
COMMUNICATION WITH PARENTS: THE CASE OF
ETİMESGUT DISTRICT OF ANKARA PROVINCE**

OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN VELİLERLE
İLETİŞİMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: ANKARA İLİ
ETİMESGUT İLÇESİ ÖRNEĞİ¹

Gülsüm ÇALIŞKAN²

Abstract

With this research, it is aimed to determine the communication status of the teacher and the family during the preschool education process and the communication problems that teachers experience with families. The study group of the research consists of 10 teachers working in public preschool educational institutions in Etimesgut district of Ankara province in the 2021-2022 academic year. The teachers included in the study group were determined from among the volunteers and with an easily accessible sampling method. An interview form consisting of 6 open-ended questions created by the researcher was applied to the teachers. The data of the research were analyzed by descriptive analysis method. According to the teacher's opinion, when the communication problems between preschool teachers and parents are divided into categories, the category "problems arising from the family's environment" has the most problems with uneducated relatives, the category "problems from the economic situation" has the most communication problems in the category, in the category "problems arising from the physical conditions of the school", the results of problems with the school's lack of cleanliness and problems with the most working mothers in the category "mother's working condition" and problems with the category "family education level" are the most related to the family's lack of consciousness.

Keywords: Teacher-family communication, communication problem, preschool education.

Özet

Bu araştırma ile okul öncesi eğitim sürecinde öğretmen ile ailenin iletişim durumunu ve öğretmenlerin aileler ile yaşadıkları iletişim problemlerini belirlemek amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim öğretim yılında Ankara ili Etimesgut ilçesinde kamu okul öncesi eğitim

¹ Bu makale 2021-2022 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilen Yüksek Lisans çalışması için toplanan veriler kullanılarak hazırlanmıştır.

²

kurumlarında görev yapan 10 öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubuna dahil olan öğretmenler gönüllüler arasından ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Öğretmenlere araştırmacı tarafından oluşturulmuş 6 açık uçlu soru sorudan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın verileri betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlar şunlardır: Öğretmen görüşlerine göre okul öncesi öğretmenleri ile velileri arasında yaşanan iletişim problemleri kategorilere ayrıldığında; “ailenin çevresinden kaynaklanan problemler” kategorisinde en çok eğitimsiz akrabalarından kaynaklı sorunlar olduğu, “ailenin” ekonomik durumdan kaynaklı problemler” kategorisinde en çok materyal temininden kaynaklı iletişim problemleri olduğu, “okulun fiziki şartlardan kaynaklanan problemler” kategorisinde en çok okulun temizlik yetersizliğinden kaynaklı sorunlar olduğu, “annenin çalışma durumu” kategorisinde en çok çalışan anneler ile sık görüşülmemesinden kaynaklı sorunlar olduğu, “aile eğitim düzeyi” kategorisinde ise en çok ailenin bilinçsizliğinden kaynaklı sorunlar olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen-aile iletişimi, iletişim problemi, okul öncesi eğitim.

GİRİŞ

Çocuklar yaşamları boyu hayatlarının devamını sağlamalarına yarayan alışkanlık ve kabiliyetleri aileden öğrenmeye başlar ve daha sonra aileye okul öncesi eğitim kurumları eklenir. Okul öncesi eğitim kurumları ailenin devamı niteliğindedir. Aileden temel deneyimleri edinen çocuk, okul öncesi eğitim kurumuna dahil olarak bu deneyimleri pekiştirme ve zenginleştirme imkânı bulmaktadır. Okul öncesi eğitim ana sınıfı olarak da adlandırılır ve çocuğun hayatında kalıcı izler bırakarak onun her yönden gelişimini destekleyen bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Arslanargun & Tapan, 2016).

Sokrates anne ve babaları çocukların ilk ve en etkili öğretmenleri olarak görmektedir çünkü dünyaya gelen çocukla ilk iletişim kuranlar ve ona dış dünyayı tanıtanların onlar olduğunu belirtmektedir (Ekinci Vural, 2016). Bu dönemde ailenin çocuğuna takındığı tavır gösterdiği davranış şekli çocuğun kişiliğini şekillendirmekte ve onlardan gördüğü temel eğitimle ileride nasıl bir insan olacağını temeli inşa edilmektedir (Can Yaşar & Aral, 2010). İnsan her bakımdan (zihinsel, psikolojik, bedensel, vs.) en hızlı gelişimi 0-6 yaş arasında göstermektedir. Bu yüzden 0-6 yaş arası kritik dönem olarak adlandırılmaktadır. Kritik döneminde çocuk kendisine yetişkinliğinde yardımcı olacak bilgi, beceri, davranış ve tutumları öğrenir ve bunları içselleştirir. Çocuğun gelişimi için oldukça kritik olan okul öncesi dönemin başarı ile atlatılması çocuğun ileri dönem gelişim basamaklarını da başarı ile atlayabileceğinin önemli bir göstergesi olmaktadır (Gürkan, 2019).

Sosyal bir sistem olmaları sebebiyle okullar çevrelerindeki tüm sistemlerle etkileşim halinde olsalar da en önemli etkileşim içinde oldukları kurum öğrencilerinin aileleridir. Eğitim faaliyetlerinde ailenin yer almaması ve eğitim sürecinde aile desteğinin eksik olması öğrencinin edinmesi gereken kazanımların tamamını edinemesine neden olmaktadır zira öğrencide istenen davranış değişikliğini meydana getirme yükünün sadece öğretmene bırakılması öğrencide istendik davranış değişikliklerinin tam olarak sağlanamamasına neden olur. Eğitim sürecine velilerin katkısı öğrencinin akademik başarısını direkt olarak ve olumlu yönde etkilemektedir (Ertem ve Gökalp, 2020). Ailenin eğitim sürecine aktif katılımı sadece öğretmen ve veliyi ilgilendirmemekte, öğrenciyi de direkt veya dolaylı olarak etkilemektedir. Örneğin öğrencisinin okulu ve öğretmeni ile sağlıklı iletişim halinde olan ailelerin çocukları ailelerine besledikleri sevgi, saygı ve samimiyet duygularını öğretmen ve okuluna karşı da beslemektedir (Binicioğlu, 2010). Çocuklarının eğitime karşı olumlu bir tutum sergilemesini isteyen ailelerin öğretmenleri ile iletişimlerinde dikkat etmeleri gereken bazı hususlar vardır. Çocuklarının eğitim sürecine dahil olmak isterken eğitime ve öğretmene müdahil olmamak, öğrencinin sadece akademik gelişimine odaklanıp diğer gelişim basamaklarını önemsememek bunlardan dikkat çeken bazılarıdır (Babaoğlu, Çelik ve Nalbant, 2018).

Eğitim sürecinde öğrenci velisinin öğretmenle iletişiminin nitelikli ve sağlıklı olabilmesi için velinin dikkat etmesi gereken noktalar olduğu kadar öğretmenin de iletişimi korumak için üzerine düşen sorumluluklar bulunmaktadır. Geleneksel eğitimde velilerin öğretmene olan güven esaslı ve teslimiyetçi başka bir deyişle “Eti senin, kemiği benim!” anlayışı değişen toplum yapısı ile beraber yerini öğretmeni sorgulayan ve eleştiri temelli bir yapıya bürünmüştür. Bu değişimle birlikte öğretmenin veli ile iletişimini sağlıklı kılmak güçleşmiştir. Öyle ki öğretmenler öğrenci velileri ile iletişim kurarken mevzuat hükümlerinden ayrılmamaya, iletişimlerini ilgili mevzuatlar doğrultusunda kurmaya özen göstermeye başlamıştır (Özdoğan, 2021). Eğitimin gelenekselden sıyrılıp çağdaşlaşmaya başlaması ile öğrenci merkezli sürdürülen eğitim sürecinde öğretmenlerin velileri ile iletişimlerinin değerlendirilmesi, iletişimin sağlıklı bir hale büründüğü yönlerin belirlenerek bunların bertaraf edilmesi gerektiği düşünülmektedir zira öğretmenin velisi ile iletişiminin niteliği onların birlikte hareket etmesinin en büyük yordayıcısı konumundadır (Avcı ve Erdem, 2020; Hill ve Taylor, 2004).

Eğitim sürecinde ailenin okul ile kurduğu kaliteli iş birliği sayesinde çocuğun her yönden gelişimi desteklenecek ve çocuk gelişim basamaklarını sağlıklı bir şekilde tırmanacaktır. Okul ile ailenin kaliteli bir iş birliği içinde olabilmesinin ön koşulu ise sağlıklı bir öğretmen-aile iletişimidir. Bu sayede çocuğa okulda kazandırılan istendik davranış değişiklikleri aile tarafından da desteklenecek ve okulda öğrenilenler evde pekiştirilerek öğrenmede kalıcılık sağlanacaktır (Çelenk, 2003).

Çocuğun ilkokula başlamadan önce almış olduğu okul öncesi eğitimi gelecek dönemlerdeki akademik başarısına olumlu katkılar sağlamaktadır (Zembat ve Unutkan, 2001). Bu bilgi ışığında çocukların okul öncesi eğitimi alması daha da önemli olmaktadır. Okul öncesi dönemde çocuğun iletişim halinde olduğu iki kurum olan aile ve okulun sağlıklı bir iletişim içinde iş birliği gerçekleştirilmesi ve birbirlerinin hedef ve beklentilerinden haberdar olması oldukça önemlidir (Malkoç, 1993).

Mesleği etkili ve verimli icra edebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumları Millî Eğitim Bakanlığı (2017) öğretmen yeterliği olarak adlandırmakta ayrıca genel yeterlikler ve özel alan yeterlikleri olarak ikiye ayırmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin özel alan yeterlikleri içerisinde kurumda öğrenim gören çocukların yaşlarına göre gelişim özelliklerini bilmek, ayrıca aileler ve çocuklarla iletişim ve iş birliği içinde olmak maddeleri bulunmaktadır. Bu yeterlikler göz önüne alındığında öğretmenin pedagojik bilgisinin yanında sahip olduğu iletişim becerilerinin de oldukça önemli olduğu anlaşılmaktadır. Okul öncesi eğitimin niteliğini ve kalitesini belirleyen pek çok unsur bulunsa da bunların en önemlileri öğretmen yeterliği ve sahip olduğu iletişim becerileridir (MEB, 2017). Cömert ve Güleç (2004) velileri ile sağlıklı iletişim kurabilen öğretmenlerin velilerine okul öncesi eğitimin önemi konusunda bilinç ve farkındalık kazandırarak onları sürece daha fazla dahil edebileceğini ve onlardan aldığı desteği artırabileceğini belirtmektedir. Çocuğunun eğitim sürecine aktif olarak katılan veliler ise kendi becerilerini keşfedecek ve onları geliştirme fırsatı yakalayacaktır. Alan yazında velilerin çocuklarının eğitimine katılım göstermemesinin en önemli sebeplerinden birinin öğretmenlerin iletişim becerilerinin zayıf oluşu olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar bulunmaktadır (Balkar, 2009; Günay Bilaloğlu ve Aktaş Arnas, 2019; Porsuk, 2010). Çiftçi ve Taşkaya (2010)'da öğretmenlerin eğitim-öğretim sürecinde çocukları eğitime güdüleyebilmek için güçlü iletişim becerilerine sahip olmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Öğretmenin çocuğun ailesiyle olumlu bir iletişim içinde olması gelişim basamaklarında hızla ilerleyen çocuğun gelişim sürecinin bütünlüğü ve onun sosyalleşebilmesinin önünü açmak için de oldukça kritik bir öneme sahiptir (Atış-Akyol, Ata Doğan ve Durmuşoğlu, 2021). Ayrıca Gutman (2000) çocuğunun okulu ve öğretmeniyle sağlıklı iletişim halinde olan velilerin okul ile ilgili etkinliklere katılma olasılığının diğer velilere nazaran daha yüksek olduğunu belirtmektedir.

Dünyaya geldiği andan itibaren çocuk bulunduğu çevreden istese de istemese de olumlu veya olumsuz pek çok şey öğrenir. Öğrenim sürecinde çevre faktörü kontrol edilemese de çocuğun okula başlaması ile durum değişir zira okuldaki öğrenmeler belirli bir çerçevede ve amaca yönelik planlanmıştır ve istendik davranış değişiklikleri içerir (Ök, Göde ve Alkan, 2003). Ailesinden informal okuldan ise formal eğitim alan çocukların toplumun

amaçlarına yönelik şekillenebilmesi için bu iki kurumun eş güdümlü çalışması ve verdikleri eğitimin birbiriyle tutarlı olması gerekmektedir. İki kurumun da eş güdümlü çalışabilmesi için ise Bulut (2000) ve Karakaş (2002) aralarında olumlu yönde ve sağlıklı bir iletişim bulunmasının ön koşul olduğunu belirtmektedir.

Okullarda verilen eğitim ne kadar kaliteli olursa olsun süreç çocuğun ailesi tarafından desteklenmedikçe çocuklarda sağlanan istendik davranış değişiklikleri kalıcı olmamaktadır. Ömeroğlu ve Can Yaşar (2005) eğitimde niteliğin artması isteniyorsa ailelerin ve öğretmenlerin iş birliği içinde olması gerektiğinin altını çizmektedir. İkili arasındaki iletişimin sağlıklı ve kaliteli olması eğitimin niteliğini büyük oranda artırmaktadır (Seplocha, 2004; akt.Atabay ve Tezel-Şahin, 2011; Koç, 1996).

Okul öncesi eğitim öğretmenleri ile velileri arasındaki iletişimin niteliğini öğretmen görüşlerinden yola çıkarak belirlemeyi amaçlayan bu çalışma ile tespit edilen iletişim problemlerine yönelik çözüm önerileri getirilecektir. Getirilen önerilerin velileri ile iletişim problemi yaşayan öğretmenlere çözüm yolu göstermesi ve bu alanda çalışma yapmak isteyen araştırmacılara alan yazın desteği sağlaması bakımından önem arz etmektedir.

Çocuğun okuldaki başarısını etkileyen pek çok faktör bulursa da bunların en önemlisi ailedir. Dünyaya geldiği andan itibaren çocuğun her şeyinden birinci derece sorumlu olan tek kurum olan aile çocuğun eğitim hayatına başlaması ile birlikte bu sorumluluğu okul ve öğretmenle paylaşmaya başlar. Çocuğun gelişimini başarı ile tamamlaması için ise iki kurumun arasında iş birliği yapması ve sorumlulukları paylaşması gerekmektedir. Tüm bunlar için gereken en önemli şey ise iki kurum arasında sağlıklı bir iletişim olmasıdır. Kazanımların temele alındığı öğrenci merkezli bir iletişim kurmak öğretmen ve veli için oldukça önemlidir. Bu sağlıklı iletişim öğretmene öğrenim sürecini kolay yönetme, veliye ise öğrencisinin gelişim basamaklarını destekleme olanağı sağlar. Veli ile öğretmenin iletişimi öğrencinin eğitim sürecinde oldukça önemli ve kritik bir unsurdur ve bu çalışma ile veli-öğretmen iletişiminin niteliği belirlenecektir. Araştırmanın problem cümlesi şu şekildedir: “Okul öncesi öğretmenlerinin veliler ile iletişimleri nasıldır?”

Okul öncesi öğretmenlerinin velileri ile iletişimlerini öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkarak değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada amaca ulaşabilmek için aşağıdaki alt amaçlara ulaşılabilecektir.

1. Okul öncesi öğretmenleri ile aile arasında; ailenin çevresinden kaynaklanan iletişim problemlerini belirlemek,
2. Okul öncesi öğretmenleri ile aile arasında; ailenin ekonomik durumundan kaynaklı iletişim problemlerini belirlemek,
3. Okul öncesi öğretmenleri ile aile arasında; okulun fiziki şartlarından kaynaklı iletişim problemlerini belirlemek,
4. Okul öncesi öğretmenleri ile aile arasında; annenin çalışma durumundan kaynaklı iletişim problemlerini belirlemek,
5. Okul öncesi öğretmenleri ile aile arasında; ailenin eğitim düzeyinden kaynaklı iletişim problemlerini belirlemek.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Okul öncesi eğitim kurumlarında aile ile öğretmenin iş birliği durumunu belirlemeyi ve öğretmenlerin velilerle yaşadıkları iletişim problemlerini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışma nitel olarak gerçekleştirilmiş ve tarama modelinde desenlenmiştir. Büyükköztürk ve arkadaşları (s. 263 , 2012) bu modelde gerçekleştirilen çalışmalarda belirli bir zümrenin belirli özelliklerini ortaya çıkarmak adına veri toplandığını ifade etmektedir. Çalışma bir fenomenoloji çalışmasıdır. Kökeni felsefe bilimine dayanan fenomenoloji “Bu grup için bu olgunun özü nedir?” sorusuna odaklanılmaktadır (Karataş, 2015). Çalışmalar çalışma grubunu oluşturan katılımcıların araştırmaya konu olan fenomen ile ilgili deneyimlerinden yola çıkarak ortak anlamları ortaya çıkarmaktadır. Bu türde desenlenen çalışmalar yorumlayıcı, varoluşçu, transandantal ve betimsel fenomenolojik

olarak şekillenmektedir. Creswell (2016; akt. Acar, 2019) betimsel fenomenolojik yaklaşımda araştırma grubunun araştırılan fenomenle ilgili zihninde canlananları betimleyebilmesi için kendi deneyimlerini parantez içine alarak bir kenara ayırması gerektiğini, öze ancak bu şekilde ulaşabileceğini ifade etmektedir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında aile ile öğretmenin iş birliği durumunu belirlemeyi ve öğretmenlerin velilerle yaşadıkları iletişim problemlerini öğretmenlerin düşüncelerinden yola çıkarak belirlemeyi amaçlayan bu çalışmada araştırmanın amacına ve sorularına uygun olan betimsel fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

2021-2022 iş yılında Ankara ilinin Etimesgut ilçesinde kamu okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan, çalışmaya gönüllü olarak katılmış ve rasgele seçilmiş 10 okul öncesi öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunu oluşturacak öğretmenler belirlenirken tarama modelinin kullanıldığı araştırmalarda en çok tercih edilen basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin tercih edilmesiyle evreni temsil edebileceği düşünülen her bir birimin araştırmaya dahil edilme şansı eşit olmaktadır (Özen ve Gül, 2007). Ayrıca bu yöntemin tercih edilmesi ile birlikte çalışma grubunda bulunan hata oranının hesaplanabilmesi de mümkün olmaktadır (Arslan, 2021). Her birimin seçilmek için eşit şansa sahip olması aynı zamanda seçimlerin birbirini etkilememesi adına da oldukça önemlidir (Yıldırım & Şimşek, 2018). Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik verileri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1 Çalışma Grubunun Kişisel Özellikleri

Değişken	Değişken	n
Cinsiyet	Kadın	8
	Erkek	2
Yaş (Grup)	20-30	3
	31-40	4
	41 ve üzeri	3
Medeni Durum	Evli	6
	Bekar	4
Eğitim Durumu	Lisans	9
	Yüksek Lisans	1
Mesleki Kıdem (Yıl)	0-10 yıl	4
	11-20 yıl	4
	21 yıl ve üzeri	2

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin kişisel özellikleri incelendiğinde toplam 10 öğretmenin 8’inin kadın 2’sinin erkek olduğu; 3 öğretmenin 20-30 yaş aralığında, 4 öğretmenin 31-40 yaş aralığında ve 3’ünün ise 41 yaşının üzerinde olduğu; 6 öğretmenin evli, 4 öğretmenin bekar olduğu; 9’unun lisans mezunu ve 1’inin yüksek lisans mezunu olduğu ve 4 öğretmenin 0-10 yıl, 4 öğretmenin 11-20 yıl, 2 öğretmenin ise 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olduğu Tablo 1’den anlaşılmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere uygulanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları fenomenolojik çalışmalarda en çok kullanılan veri toplama araçlarından biridir (Sart, 2017). Yarı yapılandırılmış görüşme formları araştırmacıya sorulardaki anlatım düzeyi ve yoğunluğunu istediği gibi belirleme, soruları görüşme esnasında konuşmanın gidiş yönüne göre yeniden sıralama, görüşülen kişiye sorularla bağlantılı başka sorular sorma, konuyu biraz daha açmasını ve örnek vermesini isteme gibi özgürlükler sağlamaktadır (Acar Ç. , 2019). Oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu 5 sorudan oluşmaktadır ve bu sorular çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere ortalama 25 dakika süren mülakatlarda yöneltilmiştir. Yıldırım ve Şimşek

(2013) görüşme yönteminin fenomenlere yüklenen anlamların tam ve doğru anlaşılabilmesi için kullanılan etkili yöntemlerden biri olduğunu belirtmektedir. Bu sebeple araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilen görüşme yönteminde kullanılan yarı yapılandırılmış formlar ise araştırmayı yürüten çalışmacının dili istediği şekilde kullanma, seviyesini görüştüğü kişinin özelliklerine göre belirleme, görüşmenin gidişatına göre soruları farklı yönlerde ilerletme veya ek sorularla derinleştirme fırsatları sunmaktadır (2019).

Bilimsel otoritelerin çalışmaları kabul etmesi için gerçekleştirilen çalışmaların belirli düzeylerde geçerlik ve güvenilirliğe sahip olması önemli bir gerekliliktir. Geçerlik ve güvenilirlik araştırmanın inandırıcılık boyutunu da oldukça etkilemektedir (Baltacı, 2019). Yaşar (2018) geçerlik ve güvenilirlik kavramlarının nitel ve nicel çalışmalarda birbirlerinden farklı olarak ele alındığını belirtirken Shenton (2004) nicel çalışmalarda geçerlik ve güvenilirliği belirleyecek kesin yöntemlerin bulunduğunu ancak nitel çalışmalarda böyle bir yöntemden bahsetmenin mümkün olmadığını belirtmektedir.

Araştırmanın ve ulaşılan sonuçların doğruluğunu ve araştırmanın problemini çözme becerisi “geçerlik” kavramını ilgilendirmektedir. Nitel çalışmalarda geçerlik ise araştırmayı gerçekleştirme sebebi olan problemin tarafsız biçimde çözüme kavuşturulması ile ilgilenmekte ve gerçekleri yansıtır nitelikte olması önem arz etmektedir. Bu sebeple Denzin ve Lincoln (2008) ve Sandelowski (1986) araştırmacının veri toplarken katılımcıya sürekli “Bu sözlerinizle şunu mu ifade etmek istediniz?” şeklinde onay almasının araştırmanın geçerliğini arttırdığını belirtmektedir. Bu yöntemle araştırmanın iç geçerliği sağlansa da akademik otoriteler araştırmanın dış geçerliğinin de sağlanmasını şart koşmaktadır. Creswell (2002) dış geçerlik kavramı ile araştırma sonuçlarının benzer çalışmalara aktarılabilmesi durumunun ifade edildiğini belirtmektedir. Burada ifade edilmek istenen araştırma sonuçlarının genellenebilir olması yani evrensel olması durumudur. Baltacı (2018) ve Teddlie ve Yu (2007) sosyal olay ve olguların gerçekleştiği zaman dilimi ve toplumsal durum temele alındığında değişebileceğini, bu sebeple direkt bir genelleme yapılamayacağını ancak nitel çalışmalarda genellenmenin tekrarlanabilirlik ilkesi gereği benzer zamanlarda ortaya çıkan olguların birbirine benzediğini, birbirine benzeyen olayların ise farklı zamanlarda gerçekleşmeler de benzer sonuçlar meydana getirerek sonucun evrenselleşmesi olduğunu belirtmektedir.

Araştırma sonuçlarının tekrar edebilir olması ise “güvenirlik” kavram ile ilgilidir. Nitel çalışmalarda güvenilirlik kavramının temelini “Aynı çalışma tekrar gerçekleştirilirse aynı sonuçlara yeniden ulaşılır mı?” sorusu oluşturmaktadır (Baxter ve Jack, 2008; Yıldırım, 2010). Lincoln ve Guba (1982) araştırmadan elde edilen sonuçlara okuyucuların nasıl ikna edilebileceğini tartışarak nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik kavramlarının önem kazanmasına zemin hazırlamıştır. Bu tartışma üzerine nitel çalışmalarda geçerlik ve güvenilirlik konusu üzerinde alan yazında gerçekleştirilen çalışmaların sayısında artış görülmüştür (Denzin ve Lincoln, 2005; Glesne, 2011). Arastaman ve arkadaşları (2018) insan düşünce ve davranışlarını konu alan nitel çalışmaların öznel olmaları ve güvenilirlik ve geçerliklerinin nicel çalışmalara göre daha düşük olmasının akademik çevrelerce eleştirildiğini ve bu sebeple güvenilirlik ve geçerlik kavramlarının nitel çalışmalarda daha farklı ele alınması gerektiğini belirtmektedir. Sosyal kurmacı araştırmacılar nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirlik kavramları yerine güven duyulabilirlik kavramının kullanılması gerektiğini belirtmektedir (Creswell ve Miller, 2000; Daymon ve Holloway, 2003). Nitel çalışmalar istatistiksel verilere dayanmamaktadır ve araştırma gerçekleştirilirken kullanılacak desen belirlenirken problemin özüne indikçe yeni sorgulamalar getiren esneklikte bir desen tercih edilmesi gerekmektedir (Brink, 1991; Patton, 2002).

Verilerin Toplanması

Araştırmanın amacına ulaşabilmek için gereken veriler görüşme tekniği ile toplanmıştır. Türkiye’de Covid-19 salgının olumsuz seyri ile yüz yüze görüşmelerin salgının seyrini olumsuz etkileyeceği düşünüldüğünden görüşmeler çalışma grubuna elektronik ortamda görüşme olanağı sağlayan programlar sayesinde gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen e-mülakatlarda, yarı yapılandırılmış görüşme formunda bulunan açık uçlu sorular

öğretmenlere yöneltilmiş ve öğretmenlerin velileri ile yaşadıkları iletişim problemlerine yönelik his ve düşünceleri temelinde sürdürülmüştür. Görüşmelerin kayıt altına alınmasına izin veren öğretmenlerin görüşmeleri kayıt altına alınmış, izin vermeyen öğretmenlerin ise sorulara vermiş oldukları cevaplar araştırmacı tarafından not alınarak daha sonra değişikliğe uğratılmadan bilgisayar ortamında kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere görüşme formunda bulunan soruların yöneltilmesiyle verdikleri cevaplardan elde edilen araştırma verileri betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz yönteminde çalışma grubunun fenomen hakkında verdiği cevaplar belirlenen temalar etrafında toplanmakta ve özetlenerek yorumlanmaktadır. Verilerin birbiri ile neden-sonuç ilişkisi içinde bağlanması bazı sonuçlara ulaşılmasına olanak sağlamaktadır ve kurulan neden-sonuç ilişkisinin gelecekte gerçekleştirilecek çalışmalara ışık tutacağı düşünülmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2018).

Sart (2017) fenomenoloji çalışmalarında fenomene dair özü ortaya koyabilmek için bulguların araştırmacı tarafından çok iyi yorumlanması gerektiğinin altını çizmektedir. Baş ve Akturan (2017) çalışma grubunun sorulara vermiş olduğu yanıtlarda kullandıkları ifadelerin ne kadar tekrarlandığının çok önemli olduğunu ifade etmektedir. Sıkça tekrarlanan ifadelerden yola çıkılarak oluşturulan kategoriler sayesinde betimsel analizin niteliksel olarak zenginleşmesi sağlanmaktadır (Ültay, Akyurt ve Ültay, 2021).

Öğretmenlerin kendilerine yöneltilen sorulara tedirginlik yaşamadan özgürce cevap verebilmeleri için kimlik bilgileri gizlenerek K1, K2,...,K10 şeklinde kodlanarak verilmiştir.

BULGULAR

Öğretmenler ile Aile Arasında Ailenin Çevresinden Kaynaklanan İletişim Problemlerine Dair Bulgular

Veli ve öğretmen arasındaki iletişimde ailenin çevresinden kaynaklanan iletişim problemlerini belirlemeye yönelik çalışma grubuna yöneltilen “Velilerinizin yaşadığı çevrenin iletişiminize etkileri ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler Tablo 2’de belirtilmiştir. Öğretmenler ile aileler arasında ailenin çevresinden kaynaklanan iletişim problemlerine ilişkin görüşlerin 3 (üç) kategoride gruplandığı görülmektedir. Bu kategorilerin; *eğitimsiz akrabaların neden olduğu problemler (n=5)*, *kültür farklılıklarından kaynaklanan problemler (n=3)* ve *komşular arası olumsuz örneklerden kaynaklanan problemler (n=3)* olduğu görülmüştür. 3 kategori altında toplam 11 görüş yer almaktadır.

Tablo 2. Ailenin çevresinden kaynaklanan iletişim problemleri hakkında görüşler

Kategori	Katılımcılar	n
Eğitimsiz akrabaların neden olduğu problemler	K2, K4, K7, K8, K9	5
Kültür farklılıklarından kaynaklı problemler	K1, K5, K10	3
Komşular arasındaki olumsuz örneklerden kaynaklı problemler	K3, K4, K6	3

Ailenin çevresinden kaynaklanan iletişim problemlerine dair görüşler en çok “eğitimsiz akrabaların neden olduğu problemler” (n=5) kategorisinde toplanmıştır. Örnek olarak K2 ve K7 benzeşik ifadelerle “*Bir öğrencim babaanne, dede ve halasın da olduğu kabalık bir evde yaşıyor. Özellikle halası çocuğun eğitimine anneden fazla müdahil oluyor. İş birliği değil kastım çünkü çoğu zaman halasına neden öyle olması gerektiğine dair laf anlatmak zorunda kalıyorum.*” ifadeleriyle görüşlerini dile getirmiştir. Katılımcılar bu görüşleri ile öğrencinin ebeveyni olmayan ve aynı evi paylaşan diğer aile bireylerinin de öğrenci hakkında söz sahibi olduklarını düşünmesi ve gerçek bir sorumluluk üstlenmeden

öğretmen ile bilgi sahibi olmadığı konularda diyaloga girmesinin yarattığı problemlerin altını çizmiştir. Öğrencinin eğitimi konusunda öğrencinin kendi ebeveynlerinin sorumlu olduğu kadar yetki sahibi de olduğu düşünüldüğünde, ebeveyn olmayan bireylerin de öğretmene müdahale etmesi veli ile öğretmen arasındaki iletişimi güçleştirecektir. Bir başka görüş olarak K4 ve K9 “... anneyi aslında kız kardeşi yanlış bilgilendiriyor. Sosyal medyada gördüklerinden dolayı kendisini bu alanda uzman ilan etmiş ve kendisinde benim işime karışma hakkı buluyor. Bu yüzden çocuğun annesi ile bazen iletişimimde problem yaşıyor ve gerginlik oluyor.” şeklinde görüş belirtmiştir. Şüphesiz ki sosyal medya bilgilerin hızla yayılmasını sağladığı gibi, doğru olmayan, gerçeklere dayanmayan bilgilerin de yer aldığı bir mecraadır. Bu görüşlerden anlaşılacağı üzere veliler dışındaki aile bireylerinin sosyal medya vb. mecralardan edindikleri yanlış bilgileri velilere aktararak öğretmenin yanlış ya da eksik bir uygulama yaptığı algısına ve bu şekilde iletişimin zaman zaman aksamasına neden olmaktadır. K8 sorulan soruya “...aile küçük bir yerden geldiyse ve üniversitede okuyan bir akrabası varsa o akrabayı benimle bir tutuyor, bir şey söylediğim zaman –Ben bir x’e danışayım hocam. diyor. Yeri geliyor benim çocuk için istediğim şeyler sorgulanıyor. İşte o zaman problem yaşıyoruz.” şeklinde yanıt vererek konu ile ilgili görüşünü aktarmıştır. Bu ifade ile K8 ailenin genelinin eğitim düzeyinin düşük olduğu ancak aile yakınlarından birinin nispeten eğitim düzeyinin yüksek olması durumunda, öğretmenin düşüncelerinden ziyade aile bireyinin düşüncelerine önem verilmesi sonucunda yaşadığı iletişim problemine dikkat çekmektedir. Bu durumda öğretmen kendini ispat etmek ya da veli ile iletişimden sakınmak durumunda kalacaktır ki her iki seçenek de iletişim açısından önemli problemlere yol açacaktır.

Bu görüşlerden yola çıkarak günümüzde teknolojinin hızlı ilerleyişi ile her konuda bilgi kirliliği yaşanmasının, bilgilerin doğruluğunu teyit etmeden doğru kabul edilmesinin ve kültürümüzde akrabalık ilişkilerine önem verilmesinin iletişim problemlerine sebep olduğu söylenebilir.

Ailenin çevresinden kaynaklanan iletişim problemlerine dair öğretmenlerin görüşlerinde kültür farklılıklarından kaynaklanan problemler kategorisinde (n=3) yer alan katılımcı görüşleri arasında dikkat çeken görüşlere bakıldığında K1 “... Karadenizli bir öğrencim var. Ailesi o kadar hızlı ve kelimeleri yuvarlayarak konuşuyor ki başta ne söylendiğini bile anlayamıyordum. Sürekli ‘efendim’ demekten utandığım için söylediklerine ortalama cevaplar verdiğim oluyordu. Bu durum beni oldukça geriyordu. Ancak sonrasında bu sorunu çözdüm ve en azından söylediklerini anlamaya başladım. Ancak kapalı kültürlerinden dolayı olduğunu düşündüğüm bir çekingenlikleri var, özellikle annesi dönem başında tek başına okula gelmeye bile imtina ediyordu. Erkek olduğum için beni öğretmen olarak kabullenmeleri çok zor olmuştu. Sanıyorum biraz zamana ve desteğe ihtiyacı var.” şeklinde bir görüş belirtmiştir. Benzer bir şekilde K5 “Sınıfta yabancı uyruklu 2 öğrencim var. Aynı ülke vatandaşları ile bile bölgelerden kaynaklı kültür problemi yaşanırken mültecilerle yaşanmaması mümkün olur mu? Öncelikle dil konusunda sorun yaşıyoruz. Aileler kaç senedir Türkiye’de yaşamalarına rağmen Türkçe konuşmayı reddediyor.” ifadesini kullanmıştır. Bu görüşlere göre farklı kültürlerden velilerin öncelikle dil farklılığından, bununla birlikte kültür farklılığının sosyal yansımalarından kaynaklı olarak öğretmen ile iletişimden çekindikleri görülmektedir. İletişimin sağlıklı ve kaliteli yürütülebilmesi için iletişim kuran bireylerin birbirlerine kendilerini ifade edebilmeleri beklenmektedir. Dolayısıyla kültürel farklılıklar ve dil uyumsuzluğunun iletişimin niteliğine olan olumsuz etkisi beklenen bir durumdur. Bununla birlikte kültür farklılıklarının genel olarak eğitime bakış açısını da değiştirdiğini K10’un “... çoğu aile ekonomik sebeplerle Doğu’dan Ankara’ya göç etmiş. Kültürlerini de yanlarında getiriyorlar tabi. İletişime kapalılar ve henüz eğitimin önemini kabul etmiş değiller. Hala kız çocuklarını değersiz görüyorlar. Benimle iş birliği yapmaları için elimden geleni yapıyorum. Çok çocuklu olan ailelerim çocuklarına karşı daha çok ilgisiz maalesef.” görüşünden anlamak mümkündür. Bu ifadeden çok çocuklu ailelerden gelen kültürlerde velilerin öğrencilerine ve öğrencilerin eğitimlerine beklenen özeni göstermediği anlaşılmaktadır.

Kültür ve dil farklılığına dair görüşler doğrultusunda velilerin farklı kültürlerden geliyor olmasının öğretmen ile iletişimini büyük ölçüde kısıtladığı, dil farklılığının ise iletişimin en temel unsuru olduğu için iletişimin önünde büyük bir engel olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte farklı kültürlerin bireylerin eğitime bakış açısını da etkilemesi nedeniyle veli-öğretmen iletişimini etkileyen bir unsur olduğu söylenebilir.

Katılımcı öğretmenlerin ailenin çevresinden kaynaklanan iletişim problemlerine dair görüşlerinden ortaya çıkan *komşular arasındaki olumsuz örneklerden kaynaklanan problemler* kategorisindeki (n=3) görüşlere örnek olarak K3 ve K6 benzer ifadelerle “... öğrencimi sürekli komşu çocuklarıyla kıyasladığını öğrencimin benimle kurduğu iletişimden, verdiği örneklerden ve tedirginliğinden anladım. Özellikle annelerin çocuklarındaki bireysel farklılıkları hoş görmeleri ve çocuklarını diğer çocuklarla kıyaslamamaları konusuna sene başındaki tanışma toplantımızda yer veriyorum. Her çocuğun kendi özelinde bir ilerleme hızı var, aileler burada hata yapıyor ve çocuklarının kapasitesi dâhilinde verdiğim ev faaliyetini diğer çocukların faaliyetleriyle karşılaştırıp benimle tartışmaya giriyorlar, çocuklarıyla ilgilenmediğim sonucuna bile varıyorlar.” görüşlerini ifade etmişlerdir. Bu görüşü destekleyen bir görüş olarak K4 “Aynı apartmanda yaşayan ve elti olan iki velim var. Birbirleri ile yarış içindeler ancak bu yarış benimle iş birliği için değil maalesef. Son zamanlarda oldukça sık karşılaştığım sosyal medya annesi kendileri. İnternet nasıl kullanılacağı bilinmeyen ellerde oldukça tehlikeli oluyor. Kaynağı belirsiz bilgi kirliliği annelerin çocuklarının yanlış yönde eğitilmesini istemesine kadar gidiyor maalesef. Onlara yanlış yönlerini anlatmaya, nazikçe izah etmeye çalışıyorum ancak birbirlerini kötü etkiliyorlar, akrabalık ilişkisi yanında bir de komşuluk ilişkisinden dolayı çok sık görüşüp birbirlerini de bazı konularda dolduruşa getirdiklerini düşünüyorum. Hatta beni ilk hafta okul müdürüne şikâyet etmişlerdi.” şeklinde görüş belirtmiştir. Bu görüşlerin ortak özelliğinin komşu olan veliler arasında çocukları üzerinden bir rekabet sürdürdükleri ve bu rekabetin veli-öğretmen arasındaki iletişimi olumsuz etkilediği olduğunu söylemek mümkündür.

Yukarıdaki görüşler doğrultusunda komşuları ile yakın ilişkiler içerisinde olan velilerin kendi çocuklarının durumunu değerlendirirken komşuların çocukları ile kıyaslama yapmalarının sonucunda kendilerince ortaya çıkan yetersizliğin öğretmenlerden kaynaklı olduğunu düşünmeleri ve bu düşünce ile birlikte öğretmenle olumsuz bir iletişim kurdukları söylenebilir.

Öğretmenler ile Aile Arasında Ailenin Ekonomik Durumundan Kaynaklanan İletişim Problemlerine Dair Bulgular

Veli ve öğretmen arasındaki iletişimde ailenin ekonomik durumundan kaynaklanan iletişim problemlerini belirlemeye yönelik çalışma grubuna yöneltilen “Velilerinizin gelir düzeyi kurduğunuz iletişimin kalitesini etkiliyor mu? Etkiliyor ise nasıl etkiliyor?” sorusuna verdikleri cevaplardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler Tablo 3’te belirtilmiştir. Öğretmenler ile aileler arasında ailenin ekonomik durumundan kaynaklanan iletişim problemlerine ilişkin görüşlerin 3 (üç) kategoride gruplandığı görülmektedir. Bu kategorilerin *materyal temin edilememesinden kaynaklanan problemler* (n=6), *maddi ihtiyaçlar nedeniyle kalınan fazla mesailerden kaynaklanan problemler* (n=4), *iki ebeveynin de çalışmasından kaynaklanan problemler* (n=3) olduğu görülmüştür. 3 kategori altında toplam 13 görüş yer almaktadır.

Tablo 3. Ailenin ekonomik durumundan kaynaklanan iletişim problemleri hakkında görüşler

Kategori	Katılımcılar	n
Materyal temin edilememesinden kaynaklanan problemler	K1, K2, K5, K6, K8, K10	6
Maddi ihtiyaçlar nedeniyle kalınan fazla mesailerden kaynaklanan problemler	K1, K3, K4, K7	4
İki ebeveynin de çalışmasından kaynaklanan problemler	K3, K5 K9	3

Öğretmenlerin velilerin ekonomik sorunları nedeniyle yaşadığı problemlere dair görüşlerin en çok *materyal temin edilememesinden kaynaklanan problemler* (n=6) kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Bu görüşe örnek olarak K5 “Sene başındaki

tanışma toplantımızda dönem boyunca yapacağımız etkinlikler için gereken malzeme listesini velilerime veriyorum. Bazı velilerimin maddi durumu gerçekten çok kötü. ... etkinlikler için malzeme alma sıkıntısı yaşıyorlar, ben de bu duruma elimden geldiğince kayıtsız kalmıyorum ancak bu konuda kendilerini yetersiz hissettikleri için bazen problem yaşayabiliyorum.” ifadesini kullanmıştır. Gerekçesi farklı olsa da maddi sıkıntı bağlamında benzer bir görüş olarak K8 “*Özellikle Doğu’dan göç eden velilerim çok çocuklu. Ve çocuklarının yaşları birbirine oldukça yakın. Bu da çocukların eğitim masraflarının çok olduğunu gösteriyor. Her ne kadar Devlet okulu olsak da özellikle okul öncesi eğitim materyal gerektirdiğinden maddi zorluk içinde olan velilerim bunları karşılamakta güçlük çekiyor. Çocuğun okula materyali eksik olarak gelmesi ise hem onların motivasyonunu ve dersin çocuk üzerindeki etkililiğini düşürüyor hem de veli ile iletişim kurduğumda sorun yaşamama sebep oluyor.*” şeklinde görüş bildirmiştir. Bu görüşlerden, velilerin maddi yetersizlikler nedeniyle öğrencinin eğitimi için gerekli olan malzemeleri temin edememesinin öğretmenler ile iletişimini olumsuz etkilediğini anlaşılmaktadır.

Ekonomik durumdan kaynaklı problemler başlığı altında yer alan bir diğer kategori *maddi ihtiyaçlar nedeniyle kalınan fazla mesailerden kaynaklanan problemler (n=4)* kategorisidir. Bu kategoride belirtilen en önemli görüş K3 ve K4’ün benzer şekilde ifade ettiği “*Bazı velilerim beni inatla bakıcı olarak görmeye devam edip çocuklarını geç almak zorunda kalacaklarını söyleyerek biraz zaman istiyorlar. Aile ile yaşadığım sorundan dolayı çocuğun etkilenmesini istemediğim için bu konuda anlayış gösterdiğim çok oluyor ancak evli olmamam demek benim bir özel hayatım olmadığı anlamına gelmiyor. Bu konuda iyi niyetimin suistimal edildiğini düşünüyorum.*” görüşüdür. Velilerin kendi çalışma zamanlarını ön planda tutarak öğretmenlerin de çalışma saatleri olduğunu göz ardı etmesinin öğretmenler açısından kabul edilebilir olmamasının veli-öğretmen iletişiminde olumsuzluğa yol açtığı anlaşılmaktadır. Özellikle okul öncesi eğitim çağındaki öğrencilerin öz bakım yeterliği olmaması nedeniyle yetişkin gözetiminde kalması gerekliliği bulunmaktadır. Ancak velilerin bu gözetim için öğretmene fazladan bir sorumluluk yüklemesinin veya bu konuda bir beklenti içerisinde olmalarının öğretmenler ile iletişimlerini olumsuz etkilemesi beklenen bir sonuçtur.

İki ebeveynin de çalışmasından kaynaklanan problemler kategorisinde (n=3) yer alan görüşler arasından öne çıkan K9’un ifade ettiği “*Anne ve babanın tam zamanlı mesai ile çalışması çocuk için görüşmem gerektiği zaman muhatap bulamamama sebep oluyor. Bu durumda da problem yaşıyoruz tabii.*” görüşü, ortak bir görüş olarak dikkat çekmektedir. Eğitimde öğretmen-veli-öğrenci iş birliğinin sağlanamaması özellikle öğrencinin eğitimi için birtakım dezavantajlara neden olmaktadır. Bu konuda sorumluluğu üzerinde hisseden öğretmenlerin veli ile gerekli gördüğü anlarda yüz yüze iletişime geçemiyor olması durumunun öğretmen açısından iletişim konusunda bir problem olarak görülmesi kaçınılmazdır.

Öğretmenler ile Aile Arasında Okulun Fiziki Şartlarından Kaynaklanan İletişim Problemlerine Dair Bulgular

Veli ve öğretmen arasındaki iletişimde okulun fiziki şartlarından kaynaklanan iletişim problemlerini belirlemeye yönelik çalışma grubuna yöneltilen “*Okulun ve sınıfın fiziki şartları veli ile iletişiminizi etkiliyor mu? Etkiliyor ise nasıl etkiliyor? Bu konuda bir iletişim problemi yaşıyor musunuz?*” sorusuna verdikleri cevaplardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler Tablo 4’te belirtilmiştir. Veliler ile öğretmenler arasında okulun fiziki şartlarından kaynaklanan iletişim problemlerine dair katılımcı görüşlerinin 4 (dört) kategoride gruplandığı görülmektedir. Bu kategorilerin *okulun temizlik yetersizliğinden kaynaklanan problemler (n=7)*, *okulun araç-gereç yetersizliğinden kaynaklanan problemler (n=3)*, *Güvenlik kaygısı kaynaklanan problemler (n=3)* ve *fiziki şartların geliştirilmesinde beklenen veli katkısından kaynaklanan problemler (n=3)* olduğu görülmüştür. Dört kategori altında toplam 15 görüş yer almaktadır.

Tablo 4. Okulun fiziki şartlarından kaynaklanan iletişim problemleri hakkında görüşler

Kategori	Katılımcılar	n
Okulun temizlik yetersizliğinden kaynaklanan problemler	K1, K2, K4, K6, K7, K10	7
Okulun araç-gereç yetersizliğinden kaynaklanan problemler	K1, K3, K8	3
Güvenlik kaygısı kaynaklanan problemler	K2, K6, K8	3
Fiziki şartların geliştirilmesinde beklenen veli katkısından kaynaklanan problemler	K3, K9, K10	3

Öğretmenlerin velileri ile yaşadığı iletişim problemlerinde okulun fiziki şartlarından kaynaklanan iletişim problemlerinde *okulun temizlik yetersizliğinden kaynaklanan problemler* (n=7) kategorisinde yoğunlaştığı görülmektedir. K1, K6, K7 ve K10 tarafından benzer şekillerde dile getirilen bir görüş olarak “*Bu hususta genellikle okulun genel temizliği konusunda velilerimle sorun yaşıyorum. Sınıfın temizliğinden kendimi sorumlu tutup önlemlerimi alsam da okula müdahale edemiyorum ve bu problemi okul yönetimi ile görüşmelerini söyleyerek aramızdaki problemin büyümesini engellemeye çalışıyorum.*” görüşü öne çıkmaktadır. Aynı yönde bir görüş olarak K2 ve K4 de “*... genellikle okulun personel yetersizliğinden kaynaklı temizlik sorunu ile ilgili problem yaşıyoruz. Bu sebeple benimle tartışmalarına anlam veremiyorum açıkçası. Sanırım tuvaletleri de benim temizlememi istiyorlar ...*” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Okulların ortak alanlarının ve hatta sınıflarının temizliğinin sağlanması öğretmenlerin görevleri arasında yer almamaktadır. Bununla birlikte en azından sınıfın temizliğinin takip edilmesi, öğretmenin eğitim ortamını eğitime hazır halde bulunmasını sağlaması açısından önemlidir. Nitekim öğretmenler görüşlerinde sınıf temizliğinin sağlanması konusundaki çabalarından bahsetmiştir. Buna göre okulun temizliği konusunda veliler yanlış kişiyle iletişim kurmaya çalışarak iletişim problemlerine neden olmaktadır. Velilerin öğretmen ile okulun ve sınıfın temizliği hususunda kurabilecekleri iletişimin, öğretmenden bilgi ve fikir almakla sınırlı olması gerekmektedir.

Okulun araç-gereç yetersizliğinden kaynaklanan problemler kategorisinde (n=3) yer alan görüşler arasından öne çıkan bir görüş olarak K1, K3 ve K8 “*Okulun ekonomik yetersizliğinden dolayı sınıfımızda yazıcımız ve bilgisayarımız yok. Bu eksikleri veliler arasında para toplayarak gidermeyi önerdim ancak bunu okulun çözmesi gerektiğini söyleyerek benimle tartışan velilerim oldu.*” görüşünü benzer ifadelerle dile getirmişlerdir. Velilerin, okulda kullanılacak eğitim öğretim araç ve gereçlerinin temin edilmesi gibi bir yükümlülüğü bulunmamakla birlikte, daha kaliteli ve donanımlı bir eğitim süreci beklentisi olan velilerin standart donanımlara ek olarak öğretmenin sınıf ortamında kullanmak istediği bilgisayar, yazıcı vb. donanımların temin edilmesi noktasında okul yönetimine destek olması gerekmektedir. Öğretmenlerin, merkezi imkânlarla sağlanan donanımlar dışındaki ihtiyaçlarını velilere iletmesi ve bu donanımların temini ile ilgili destek beklemesinin veliler tarafından algılanma şekli ve verdikleri yanıtlar veli-öğretmen iletişimine büyük ölçüde zarar vermektedir. Okulların donanımlarının merkezi bütçe imkânları ile geliştirilmesinin veli ve öğretmen arasında bu sebeple yaşanacak iletişim problemlerini azaltabileceği düşünülebilir.

Katılımcı öğretmenlerin, okulun fiziki şartlarından kaynaklanan iletişim problemlerine ilişkin görüşlerinin bir diğer kategorisi olan *güvenlik kaygısından kaynaklanan problemler* (n=3) kategorisinde yer alan görüşlere örnek olarak K6 ve K8 “*Okulumuzun daimî bir güvenlik görevlisinin olmaması velilerimin güvenlik kaygısı yaşamasına sebep oluyor. Bu konuda haklı oldukları noktalar var ancak bu problemi ben çözemeyeceğim için onlara problemin çözümü için izleyebilecekleri yolları öneriyorum.*” şeklinde görüşlerini ifade etmişlerdir. Elbette okulda bir güvenlik görevlisi bulunması okul yönetiminin sağlayabileceği bir durumdur. Bu konuda velilerin öğretmenlerden talepte bulunmasının yersiz olduğu açıktır. Benzer bir örnek olarak K2 “*...özellikle ortak oyun alanlarının yetersiz olması ve kimi çocukların fazla çekingen kimilerinin ise fazla hareketli(!) olması veliler ile zaman zaman problem yaşamama sebep oluyor.*” şeklinde görüşünü dile getirmiştir. Güvenlik görevlisi bulunması konusunda olduğu gibi, öğretmenin okulun fiziki imkânları ile ilgili bir tasarrufunun olamayacağı bir konuda veli ve öğretmen

arasında yaşanacak bir diyalog amaçsız olacağından iletişimlerinde bir problem oluşturacağı beklenmelidir.

Fiziki şartların geliştirilmesinde beklenen veli katkısından kaynaklanan problemler kategorisinde yer alan katılımcı görüşleri incelendiğinde K9 ve K10'un benzer ifadelerle "... bazıları ise sırf para istenecek diye toplantılara bile gelmiyor. Oysa çocukları için harcanyor bu paralar. Ya sınıfın bir eksiği gideriliyor ya da çocukları özel bir etkinlik yapıyor. Yapılan harcamaları sınıfımızın Whatsapp grubundan paylaşmaya özellikle dikkat ediyorum ancak tüm velilerin dâhil olduğu grupta bile yorum yazmaktan çekinmeyerek benimle polemige girmeye çalışan velilerim var." görüşünü ortaya atmış olduğu görülmektedir. Bu görüşe benzer bir şekilde K3 *"Burası bir Devlet okulu. Okulun imkânları, yeterlilikleri ve sınırlılıkları belli. Bazı konularında kendilerinin de ellerini taşın altına koymaları gerektiğini dile getiriyorum ama velilerimin çoğu tabiri caizse her şeyi Devletten bekliyor. Ben onların da yardımının gerekliliğini dile getirdiğimde problem yaşıyoruz."* görüşünü ifade etmiştir. Genellikle okul öncesi kurumları velilerin yasal bir zorunluluk olarak ödemiş oldukları aidatlar ile her türlü imkânlarını koruyup geliştirmeye çalışmaktadır. Öte yandan okulun büyük tadilatları milli eğitim müdürlükleri tarafından karşılanmaktadır. Bazı durumlarda acil çözülmesi gereken fiziki sorunlar velilerden toplanan aidatlar ile karşılanması gerekebilmektedir. Ancak aidatların büyük ölçüde günlük ihtiyaçlara yönelik olmasından ötürü zaman zaman velilerin aidatlar dışında da katkı yapması istenebilmektedir. Bu tür durumlarda bu talebin öğretmen tarafından velilere iletilmesi okul yönetiminin iletişimi kolaylaştırmak için tercih ettiği bir yöntemdir ancak yukarıdaki görüşlerden de anlaşılmaktadır ki okul yönetiminin iletişimi kolaylaştırmak adına tercih ettiği bu yöntem veli ve öğretmen arasındaki iletişime büyük ölçüde zarar vermektedir.

Yukarıda yer alan bulgular incelendiğinde, katılımcılar velinin okulun fiziki şartlarından kaynaklanan iletişim problemlerinde okulun araç-gereç yetersizliği, velinin güvenlik kaygıları ve eğitim sürecinde veliden gereken katkının görülememesinin aralarında problemlerine sebep olduğunu belirtse de bu konuda esas iletişim problemlerinin okulun temizlik yetersizliğinden kaynaklandığı görülmektedir. Ancak okulun temizliği hususunda öğretmenin üzerine düşen bir görev bulunmamaktadır. Bu problemi çözme yetkisi ve sorumluluğu okul idaresinde bulunmaktadır.

Öğretmenler ile Aile Arasında Annenin Çalışma Durumundan Kaynaklanan İletişim Problemlerine Dair Bulgular

Veli ve öğretmen arasındaki iletişimde annenin çalışma durumundan kaynaklanan iletişim problemlerini belirlemeye yönelik çalışma grubuna yöneltilen "Özellikle annenin çalışma durumu iletişiminizi etkiliyor mu? Etkiliyor ise nasıl etkiliyor?" sorusuna verdikleri cevaplardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler Tablo 5'te belirtilmiştir. Veliler ile öğretmenler arasında annenin çalışma durumundan kaynaklanan iletişim problemlerine dair katılımcı görüşlerinin 3 (üç) kategoride gruplandığı görülmektedir. Bu kategorilerin *çalışan annelerle görüşme sıklığından kaynaklanan problemler (n=5)*, *çalışmayan annelerin gereksiz iletişim sıklığından kaynaklanan problemler (n=2)*, *olduğu görülmüştür*. Üç kategori altında toplam 11 görüş yer almaktadır.

Tablo 5. Annenin çalışma durumundan kaynaklanan iletişim problemleri hakkında görüşler

Kategori	Katılımcılar	n
Çalışan annelerle görüşme sıklığından kaynaklanan problemler	K1, K4, K5, K8, K10	5
Çalışmayan annelerin gereksiz iletişim sıklığından kaynaklanan problemler	K2, K3, K7, K9	4
Mesleğinden ötürü zor ulaşılan annelerden kaynaklanan problemler	K6, K8	2

Öğretmen görüşlerinin yoğunlaştığı kategorilerden biri olan *çalışan annelerle görüşme sıklığından kaynaklanan problemler (n=5)* kategorisindeki görüşlerden biri olarak K8 ve K10 *"Bazı anneler çok yoğun çalıştıklarını, öyle ki eve bile bazen iş götürmek zorunda"*

kaldıklarını ifade ediyorlar. Özellikle çalışan annelerle iş birliği ve iletişim konusunda problem yaşıyorum. Velilere günlük etkinlik bilgilendirmelerini yapmak için kurduğum iletişim grubunda mesajları bile takip etmiyorlar. Okula gelmemek için çok çalıştıklarını bahane ediyorlar bence.” görüşü ile yoğun çalışan annelerle iletişim kurmakta güçlük çektiklerini dile getirmişlerdir. Bu görüşe ek olarak K1 ve K5 “... okula davet etsem de iş yerlerinden izin alamayacaklarını söyleyerek gelmeyi reddediyorlar. Yüz yüze olmayan görüşmeleri çok sağlıklı bulmuyorum. Yazılanları karşı taraf bazen yanlış anlayabiliyor.” görüşünü dile getirmişlerdir. Bu görüşlere benzer şekilde K4 “Sınıfımdaki öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun annesi çalışıyor. Ancak bazılarının çalışmalarının amacı ekonomik özgürlük değil geçim derdi. Özellikle fabrikalarda vardiya usulü çalışan annelerle bazı haftalarda hiç iletişim kuramıyoruz. Bazı kritik olayları öğrenci velisi ile yüz yüze görüşmek gerekiyor. O zamanlarda anneye ulaşamazsam sonrasında müdahale edilse de geç kalınıyor ve iletişim problemlerimiz bu noktada başlıyor.” ifadesini kullanmıştır. Katılımcıların bu görüşlerinden yüz yüze iletişimin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Yoğun bir çalışma hayatı yaşayan annelerin çalışma saatleri ve tempoları nedeniyle, çocuklarının eğitimi ile ilgili öğretmenleri ile kurmaları gereken iletişimi kurmakta güçlük çektiği görülmektedir. Bazı durumlarda basit duyuruların yapıldığı iletişim platformlarında yazılan duyuruları bile takip edemedikleri görülmektedir. Öğretmenlerin sınıf ortamında öğrencilerinin problemleri ve eğitimleri ile ayrı ayrı ilgilendikleri gibi velilere öğrencileri ile ilgili bilgilendirmeleri de yaparken önemli hususları bireysel olarak aktarmaları gerekmektedir. Bunun mümkün olmadığı durumlar öğretmenler tarafından bir iletişim problemi olarak görülmektedir.

Katılımcıların çalışmayan annelerin gereksiz iletişim sıklığından kaynaklanan problemler kategorisinde verdiği yanıtlara örnek olarak K2 “Özellikle bir işte çalışmayan anneler veliliği adeta iş ediniyorlar. Öyle ki bu durum işime müdahaleye kadar gidiyor ve ben onlara bazı hatırlatmalarda bulunmak zorunda kalıyorum. Bu durum iletişimimizin kalitesini düşürüyor ve maalesef bazen de veli ile iletişimimin kopmasına sebep oluyor.” şeklinde görüş bildirmiştir. Buna göre çalışmayan annelerin boş zamanlarını değerlendirmek amacıyla, gerek olmadığı halde öğretmen ile iletişime geçmeye çalışması ve sıkça görüşmenin de getirmiş olduğu düşünce ile öğretmenin işi olan konularda fikir beyan etmesi öğretmenler tarafından kabul edilebilir bir durum değildir. Bununla birlikte çalışmayan annelerin iletişim kurma sıklığı ile ilgili olarak K3 “... bazı annelerin bugün neyi bahane etsem de öğretmeni arasam diye düşündüğünü düşünmeye başladım. Sanırım benimle gerekli gereksiz iletişim kurduklarında çevrelerine karşı ilgili anne gibi göründüklerini düşünüyorlar. Bazen geceleri bile öğrenci faaliyetleri konusunda arayabiliyorlar. Burada iletişim kurmak istedikleri saat benim için önemli çünkü benim de özel bir hayatım olduğunu bazen hatırlamaları gerekiyor.” görüşünü dile getirmiştir. Bu görüş ile öğretmenlerin çalışma saatleri dışında da velilerin öğretmenin özel hayatına saygı göstermeyerek sürekli iletişim halinde olma çabasının öğretmenler tarafından bir problem olarak görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu görüşleri destekler nitelikte K7 “İstiyorlar ki her aradıklarında veya okula geldiklerinde onlara saatler ayırayım. Maalesef benim öyle bir vaktim yok. Okuldan sonra benim de özel hayat sorumluluklarım başlıyor ve kendi çocuklarımla ilgilenmem gerekiyor. Velilerimin görüşme taleplerini reddettiğimde bunun şahıslarıyla ilgili olduğunu düşünüyor ve bana kırılıyorlar. Kırıldıktan sonra ise iletişim problemleri başlıyor.” şeklinde görüş bildirmiştir. Öğretmenlik mesleği diğer meslek gruplarının çoğundan farklı olarak mesai kavramından uzak bir şekilde, öğrencilerinin sürekli eğitim süreçlerinin de bir parçası olarak çalışma saatleri dışında da sürdürülen bir meslektir. Genellikle öğretmenlerin kişisel iletişim bilgileri acil durumlarda ulaşılması için öğrenci velilerinde bulunmaktadır. Ancak bazı veliler bu bilgiyi acil olmayan durumlarda, kimi zaman öğrencinin yapması gereken etkinliğe dair basit bir soru somak için bile kullanmaktan çekinmeyerek öğretmenin kendi özel hayatında rahatsız edilmesine neden olmaktadır. Bu konularda uyarılarda bulunan öğretmenler veliler tarafından şahsi bir durum olarak algılandığında öğretmen ve veli arasında iletişim problemleri yaşanmaktadır. Ayrıca çalışma saatlerindeki bir okul öncesi öğretmenin çok fazla boş zamanı olmamaktadır. Bu nedenle çalışma saatlerinde de öğretmene ulaşmak her an mümkün olmamaktadır. Velilerin iletişim kurarken bu durumu göz önünde bulundurması beklenmektedir.

Annelerin iletişimlerinin sık olmasından ötürü yaşanan problemler bulunmakla birlikte *mesleğinden ötürü zor ulaşılan annelerden kaynaklanan problemler (n=4)* kategorisinde de çeşitli görüşler ifade edilmiştir. Buna bir örnek olarak K8 “*Meslek hayatım boyunca ilk kez bir acil tıp teknisyeni annenin çocuğuna öğretmenlik yapıyorum. O kadar yoğun ve karmaşık bir mesai anlayışları var ki artık anneden çalışma takvimini ister oldum. Ne zamanlarda çalışıyor olacağını bilip baba ile muhatap olmam gereken zaman dilimlerini ayarlamam gerekiyor. Ancak bazı konular özellikle anne ile görüşüldüğü zaman daha kolay çözüme kavuşturuluyor. Anne ile yüz yüze görüşemediğimiz için ya aramızda yanlış anlaşılmalarda oluyor ya da olaya müdahalede geç kaldığımız için başka problemlerle de karşılaşyoruz.*” ifadesini kullanmıştır. Öğretmenler, öğrencilerin yaşadıkları sorunların çözümünü noktasında kimi zaman annelerin daha etkili olduğunu düşünebilirler. Bu durumda öğretmen, öğrenci ile ilgili sorunu anneye ve yüz yüze iletmek istemektedir. Ancak bazı meslek gruplarına mensup annelerin çalışma saatlerindeki yoğunluk, değişkenlik, çalışma saatleri vb. unsurlar annenin ulaşılabilir olmasına engel olmaktadır. Bu tür durumlarda öğretmen bir veli olarak babaya ulaşmak zorunda kalmakta ya da iletişim kuramamaktadır. Bu durum nadiren de olsa iletişim problemlerine yol açmaktadır.

Yukarıda ifade edilen görüşler incelendiğinde; katılımcılar annenin çalışma durumundan kaynaklanan iletişim problemlerinde çalışmayan annelerin gereğinden fazla kurduğu iletişimden ve mesleğinden ötürü zor ulaşılan annelerle iletişim problemi yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ancak en çok görüş temel problemin çalışan annelerle görüşme sıklığının yetersiz olduğu yönündedir. Öğretmen ve veli arasında nitelik olarak yüksek bir iletişim olması gerekirken, sıklık olarak da öğretmenin çalışma saatlerine saygı duyulacak şekilde ve gereksiz iletişim kurmaktan kaçınır bir şekilde iletişimleri olmalıdır. Aksi takdirde öğretmen veli ile iletişim halinde olmaktan kaçınacaktır.

Öğretmenler ile Aile Arasında Ailenin Eğitim Düzeyinden Kaynaklanan İletişim Problemlerine Dair Bulgular

Veli ve öğretmen arasındaki iletişimde ailenin eğitim düzeyinden kaynaklanan iletişim problemlerini belirlemeye yönelik çalışma grubuna yöneltilen “Ailenin eğitim düzeyinden kaynaklanan bir iletişim problemi yaşıyor musunuz? Yaşıyorsanız bu problemleri açıklar mısınız?” sorusuna verdikleri cevaplardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler Tablo 6’da belirtilmiştir. Veliler ile öğretmenler arasında ailenin eğitim düzeyinden kaynaklanan iletişim problemlerine dair katılımcı görüşlerinin 2 (iki) kategoride gruplandığı görülmektedir. Bu kategorilerin *eğitimin önemi konusunda bilinçsizlikten kaynaklanan problemler (n=7)*, *okuma-yazma yetersizliğinden kaynaklanan problemler (n=4)*, olduğu görülmüştür. İki kategori altında toplam 11 görüş yer almaktadır.

Tablo 6. Ailenin eğitim düzeyinden kaynaklanan iletişim problemleri hakkında görüşler

Kategori	Katılımcılar	n
Eğitimin önemi konusunda bilinçsizlikten kaynaklanan problemler	K1, K3, K4, K6, K7, K9, K10	7
Okuma-yazma yetersizliğinden kaynaklanan problemler	K1, K2, K5, K8	2

Öğretmen görüşleri arasında en çok belirttikleri görüşün *eğitimin önemi konusunda bilinçsizlikten kaynaklanan problemler* kategorisinde (n=5) yer aldığı görülmektedir. Bu görüşler arasında yer alan görüşlere örnek olarak K10 “... çünkü okul öncesi eğitimin öneminin farkında değiller. Onlara göre okulda sadece boyama yaptırıp çizgi çizdiriyoruz!” görüşünü ifade etmiştir. Benzer şekilde K1 ve K4 de “... bazıları okul öncesi eğitimin öneminin farkında değil. Bunun farkında olmayanların birçoğunun eğitimlerini tamamlamamış olmasının tesadüf olmadığını düşünüyorum. Velinin eğitim seviyesi yükseldikçe eğitime verdiği önem de artıyor.” Şekilde görüş belirtmişlerdir. K6 ve K9 bu görüşlere ek olarak “Eğitimsiz velilerim haliyle eğitimin özellikle okul öncesi eğitimin önemini kavrayamıyor hatta küçümsüyor. Onları bu hususta bilgilendirmek için özel hayatımdan feragat ediyorum çoğu zaman, ancak karşılığını görebiliyor muyum? Hayır! Bu durum iletişimlerimizi de olumsuz etkiliyor.” görüşünü ifade etmişlerdir. Bu görüşlerle birlikte K7 eğitim düzeyi düşük olan velilerle iş birliği yapmakta güçlük çektiğini “Sene başında gerçekleştirdiğim tanışma toplantısında onlarla iş birliği kurmamızın önemini

oldukça açık bir şekilde anlatıp manevi olarak yardımlarını ve öğrencilerinin eğitimine dair desteklerini talep etmeme rağmen özellikle eğitim düzeyi düşük bazı velilerim iş birliğinden kaçıyor. Bazen onların çocuklarını onlardan fazla düşündüğüm hissine kapılıyorum ve bu durum hem motivasyonumu hem de onlarla iletişimimi olumsuz etkiliyor.” ifadesi ile dile getirmektedir. Bu görüşlerin tümü, eğitim düzeyi düşük olan velilerin özellikle okul öncesi eğitimin önemini farkında olmamalarından kaynaklı iş birliği ve iletişim problemleri yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Okul öncesi eğitim bazı veliler tarafından öğrencinin eğitim hayatının önemli bir parçası olarak görülmeyip yalnızca eğlenceli vakit geçireceği bir ortam ve süreç olarak algılanmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerine göre bu algı çoğunlukla eğitim düzeyi düşük olan velilerde yoğunlaşmaktadır. Bu algıya sahip velilerin okulu ve öğretmeni ciddiye almamasına ve bunun sonucu olarak aralarındaki iletişimin doğru temellere dayanmaması sebebiyle, iletişimlerinde problemler olacağı açıktır.

Katılımcıların okuma-yazma yetersizliğinden kaynaklanan problemler kategorisinde (n=2) yer alan görüşlerinden öne çıkan bir örnek olarak K2 “Maalesef sınıfta okuma ve yazma konusunda problem yaşayan velim var. ... Okuma-yazma gibi basit gördüğümüz eylemler aslında insanın bakış açısını ve anlama düzeyini direkt olarak etkiliyor. Bu insanlar genelde kelimelerde mecaz anlam kullanmıyor, hep temel anlamda cümle kuruyor ve karşısındakinin söylediklerini de öyle anlıyorlar. Bu durum aslında gerçekten çok büyük iletişim problemlerine sebep oluyor. Çünkü maalesef velimin beni bazen anlamadığından endişe ediyorum...” şeklinde görüş belirtmiştir. Bu ifade ile öğretmen, okuma-yazma bilmemenin kişilik üzerinde oluşturduğu baskıya değinerek, bu durumun velide anlama güçlüğüne de yol açtığı görüşünü belirtmektedir. Okuma-yazma bilmeyen bireylerin yazılı görselleri, günlük hayatta karşılaşılabilecek zorlukları ve bu eksikliklerin getirdiği baskı da göz önünde bulundurulduğunda, bireysel olarak hayata bakışının daha kısıtlı olması beklenen bir durumdur. Bu durumda olan bir bireyin karşısında bir öğretmen olduğunda iletişim kurmakta güçlük çekmesi de olağan bir durum olacaktır. Okuma-yazma yetersizliğinin yol açtığı iletişim problemlerine dair görüşlerden bir diğeri olarak K1 “Sanıyorum bir öğrencimin annesi okuma-yazma bilmiyor. Emin değilim. Ama etkinlikleri bir gün önceden Whatsapp grubundan duyuruyorum, öğrencilerin getirmeleri gereken malzemeler vs. oluyor. Öğrenci birkaç kez bu malzemeleri getirmedi. Annesini aradığımda da haberi olmadığını söyledi. Öğrenci eksik kalmayın diye her duyurudan sonra annesini arayıp haber vermek zorunda kalıyorum, aramayı unutturum diye de endişe duyuyorum...” görüşünü bildirmiştir. Velinin okuma-yazma bilmemesi halinde öğretmen iletişim için bilişim araçlarını kullanamayıp çok basit durumlarda bile veliye ulaşmak ve bilgilendirmek durumunda kalmaktadır. Bu durum öğretmene vicdani bir yük ve az da olsa bir iş yükü getirmektedir. Ayrıca veli ile sürekli bir iletişim kurma zorunluluğunun öğretmen ve veli arasındaki iletişime zarar verebileceği düşünülebilir.

Veli-öğretmen iletişiminde velilerin eğitim düzeylerinden kaynaklı problemlere dair bulgular incelendiğinde görüşlerin ailelerin eğitime önem vermediği yönünde oldukça yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum eğitimin bir zincir gibi alt nesillere aktarıldığının en önemli göstergelerinden biridir. Eğitimi bir zorunluluk olarak görerek kendi eğitimine önem vermemiş ya da bir nedenle eğitimini tamamlayamayıp hayatına okul dışında devam etmek zorunda kalmış bireylere eğitimin insani olarak önemini anlatmak güç olacaktır. Eğitimi meslek edinmeye yönelik bir kavram olarak gören bireylerin okul öncesi eğitime önem vermemesi şaşırtıcı görünmemektedir.

Öğretmen-Veli İletişiminin Güçlendirilmesine Yönelik Öğretmen Önerilerine Dair Bulgular

Veli ve öğretmen arasındaki iletişimde iletişimin güçlenmesi için getirilen öğretmen önerilerini belirlemeye yönelik çalışma grubuna yöneltilen “Veliler ile iletişiminizin güçlendirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplardan yola çıkılarak oluşturulan kategoriler Tablo 7’de belirtilmiştir. Veliler ile öğretmenler arasında iletişimi güçlendirebilmek için getirilen önerilerin katılımcı görüşlerinin 5 (beş) kategoride gruplandığı görülmektedir. Bu kategorilerin Aile bilinçlendirme çalışmaları (n=9), iletişim becerileri eğitimi (n=6), sosyal yardım kulübü kurulması (n=4), aile katılımını artırmak (n=4), ev ziyaretleri (n=4) olduğu görülmüştür. Beş kategori altında toplam 27 görüş yer

almaktadır.

Tablo 7. Veli ile iletişimin güçlenmesine dair görüşler

Kategori	Katılımcılar	n
Aile bilinçlendirme çalışmaları	K1, K2, K3, K4, K6, K7, K8, K9, K10	9
İletişim becerileri eğitimi	K1, K2, K3, K5, K9, K10	5
Sosyal yardım kulübü kurulması	K3, K4, K7, K8	4
Aile katılımını artırmak	K4, K5, K6, K9	4
Ev ziyaretleri	K2, K3, K5, K8	4

Öğretmen görüşleri incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu *aile bilinçlendirme çalışmaları* (n=2) kategorisinde görüşler ifade etmişlerdir. Bu görüşlere örnek olarak K1, K4 ve K6 benzer ifadelerle “... bence öncelikle ailelerin okul öncesi eğitimin önemi ve çocuğun ilerideki eğitim hayatına etkileri konusunda bilinçlendirilmeleri gerekiyor.” şeklinde görüş belirtmiştir. K2 ve K7 bir diğer ifade şekli ile “Bu konuda çok bilinçsiz oldukları için yeteri kadar önemsemediklerini düşünüyorum.” şeklinde ifade etmişlerdir. K3 ve K8 bu görüşlere paralel bir görüş olarak “Bence iletişimin istediğim yönde ilerlememesinin nedeni ailenin eğitimin önemini kavrayamamasından kaynaklı ilgisizliği.” görüşünü dile getirmiştir. K9 ve K10 bu görüşlere ek olarak “Eğer okul öncesi eğitimin önemi konusunda özellikle anneyi bilinçlendirebilirsek aramızdaki iletişim problemlerinin en aza ineceğini düşünüyorum.” görüşünü dile getirmiştir. K9 ve K10 dışında diğer katılımcılar ailenin eğitiminin artırılması ve okul öncesi eğitime yönelik bilinçlendirilmeleri konusunda görüş belirtmişlerdir. K9 ve K10 ise bu konuda yalnızca annenin eğitim almasının yeterli olacağı görüşünü belirtmişlerdir. Ailelerin, özellikle okul öncesi eğitimin önemini kavrayabilmeleri konusunda daha bilinçli olmaları gerektiği bilinen bir gerçektir. Ancak bu eğitimin yalnızca anneye verilmesinin yeterli olup olmayacağı özellikle araştırılması gereken bir konudur. Aileler çocuklarının eğitimleri konusunda ne kadar bilinçli olurlarsa, eğitimlerinde de o kadar destekleyici olacaklardır. Bu durumda da çocuklarının eğitimlerinin başrol oyuncusu pozisyonundaki öğretmenleri ile iletişimlerini de doğru temeller üzerine kurulmuş olacaktır.

Katılımcı öğretmenlerin velilere yönelik *iletişim becerileri eğitimi* (n=5) kategorisinde yer alan görüşlerinden öne çıkan örnekler olarak K1 ve K2 “Kişi ne söylerse söylesin karşısındakinin anladığı kadardır. Benim iletişim becerilerimin yanında velilerimin iletişim becerilerinin ne düzeyde olduğu da önemli bir nokta. Aralarında iletişim becerilerinin kuvvetlendirilmesi gerekenler var.” görüşünü dile getirmiştir. K3 ve K5 ise daha çözüm odaklı bir yaklaşım ile “Biz okul olarak velilerin iletişim becerilerini kuvvetlendirmeye yönelik çalışmalar yapıyoruz. Tüm okullarda uygulanması gerekiyor.” ifadelerini kullanmışlardır. Bu görüşlerin ve bu kategoride yer alan tüm görüşlerin velilere yönelik eğitimler planlamaya yönelik olması, öğretmenlerin iletişim konusunda kendilerini yeterli bulduğu anlamına geldiği düşünülebilir. Bu araştırmadaki katılımcı öğretmenlerin iletişim konusunda öz-yeterliliklerini geliştirmeye yönelik bir önerilerine rastlanmamıştır.

Ekonomik nedenlerle iletişim sorunları yaşanmasına yönelik önerilerden oluşan *sosyal yardım kulübü kurulması* (n=4) kategorisinde K8 “Her sene sınıfta sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan velilerimle iş birliği içinde bir yardımlaşma kulübü kurarız. Bu sayede maddi imkânsızlıkları olan çocuklarımıza kıyafet, ders araç gereci yanında ailelerine de ufak tefek yardımlarda bulunuyoruz. Bu durum sınıf kültürümüzü ve iletişimimizi çok olumlu etkiliyor.” önerisinde bulunmuştur. K3 de buna benzer bir öneride bulunmuş ve “Ailenin maddi durumundan dolayı sınıf etkinliklerine materyal sağlama konusunda problem yaşayan öğrencilerime maddi durumu iyi olan velilerimin destekleri sayesinde yardım edebiliyorum. Diğer arkadaşlarıma bunu tavsiye edebilirim.” önerisinde bulunmuştur. Büyük bir titizlikle yürütülmesi gereken yardım faaliyetlerinde öğretmenlerin diğer velilerden destek görmesi hem yardım yapan veli ile hem de yardımdan faydalanan veli ile iletişimi artıracaktır ancak dikkatli olunmadığı takdirde iletişime zarar verme ihtimali de göz ardı edilmemelidir.

Katılımcı öğretmenlerden bir kısmı *aile katılımını artırmaya yönelik* (n=4) kategorisinde önerilerde bulunmuşlardır. Örneğin K4 ve K9 “Sınıfta ve okulda daha çok veli faaliyeti

düzenlenerek onların okulla ve öğretmenle arasındaki bağ güçlendirilebilir.” önerisinde bulunmuşlardır. Buna benzer olarak K5 ve K6 benzer ifadelerle “... okul dışı etkinliklerin de veli katılımını artıracaklarını düşünüyorum. Bu sayede öğretmen veliyi, veli de öğretmeni daha yakından tanıma fırsatı bulur. Bu da iletişimleri olumlu yönde etkiler.” önerisinde bulunmuşlardır. Öğretmenlerin ya da okulun velilerin katılımını artırmaya yönelik faaliyetler düzenlese de velilerin bu faaliyetlere katılımının yüksek olması önemlidir. Aksi takdirde yapılan faaliyetlerin bir önemi olmayacaktır. Bu faaliyetlerin, velilerin ilgisine yönelik planlanması bu nedenle önemlidir.

Çalışma grubuna dâhil olan öğretmenler ev ziyareti düzenleme (n=4) kategorisinde çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Bu önerilerden öne çıkan bir örnek olarak K3 “Aile ile öğretmen arasında bir iletişim problemi varsa öğretmenin kesinlikle aileye bir ev ziyareti düzenlemesi gerektiğini düşünüyorum. Önemsendiğini bilen veli çocuğunun eğitimine daha ilgili olacaktır.” şeklinde bir öneride bulunmuştur. K5 ise veli ile iletişimin güçlenmesi adına veli ile öğretmen arasındaki bağları güçlendirmeyi amaçlayarak “İletişim problemlerinin ana sebebini belirleyebilmek için aileyi doğal ortamında tanımak gerektiğini düşünüyorum. Bilmediğimiz bir sebebe çözüm bulamayız. Ev ziyaretlerinin veliler ile kurulan bağı güçlendirdiğini bizzat kendim deneyimledim.” önerisini getirmiştir. K8 ise “... ev ziyaretleri tahmin edilenden daha fazla işe yarıyor. Velinin size karşı bir önyargısı varsa gerçekleştirdiğiniz ziyaret sayesinde velinin olumsuz düşünceleri bitiyor ve sizinle iletişim kurmaya daha açık oluyor. O yüzden veli ile sağlıklı iletişim için öncelikle ev ziyaretleri gerçekleştirmenin çok önemli olduğunu düşünüyorum.” önerisi ile ön yargıların ortadan kalkabileceği görüşünü dile getirmiştir. Bu öneriler iki yönlü olarak iletişimin güçlendirileceğini ifade etmektedir. Hem öğretmenin hem de velilerin ön yargılarının, iletişimlerinin önündeki engellerin ve aradaki mesafenin ortadan kaldırılması yönünde öneriler olarak dikkat çekmektedirler.

Öğretmenler ile velilerin arasındaki iletişimin geliştirilmesine yönelik katılımcı önerileri incelendiğinde velilerin bilinçlendirilmesi yönünde çalışmaların artırılmasına yönelik önerilerin büyük bir çoğunluk tarafından ortaya atıldığı görülmektedir. Ancak bu konuda bilinçli olmadığı düşünülen velinin bu faaliyetlere katılımını sağlamak da kolay bir durum olmayacaktır. Velilerin ilgisini çekecek faaliyetler ile birlikte yürütüldüğü takdirde daha etkili sonuçlar alınacağı söylenebilir. Bununla birlikte ev ziyaretlerine yönelik öneriler, toplum yapısı da göz önünde bulundurulduğunda velinin daha çok içinde olacağı öneriler olarak dikkat çekmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Okul öncesi öğretmenlerinin velileri ile iletişimlerini değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmış ve ulaşılan sonuçlar alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Öğretmen görüşlerine göre öğrenci velisi ile ailenin çevresinden kaynaklanan iletişim problemlerinde cevaplar eğitimsiz akrabaların neden olduğu iletişim problemlerinde yoğunlaşmaktadır. Ailenin çevresindeki eğitimsiz kişilerin tutum ve davranışlarından etkilenecek bunu öğretmen ile iletişimine yansıtmasının buna sebep olduğu düşünülmektedir. Öğretmenler eğitimsiz akrabalar dışında kültür farklılığı cevabını da çoğunlukla vermiştir. Kültür farklılıklarının iletişimde problemlere sebep olduğu bulgusuna ulaşan Şimşir ve Dilmaç (2018) ve Başar, Akan, Çiftçi (2018)’in araştırma sonuçları bu sonucumuzu desteklemektedir.

Öğretmen görüşlerine göre öğrenci velisi ile ailenin ekonomik durumundan kaynaklanan iletişim problemlerinde cevaplar materyal temin edilememesinden kaynaklanan iletişim problemlerinde yoğunlaşmaktadır. Orman (2012) gerçekleştirdiği çalışma ile ailelerde sahip olunan çocuk sayısı arttıkça çocukların akademik başarılarında düşüş olduğunu ve alt sosyo-kültürel tabakada bulunan ailelerin çocuk sayısı görece fazla olanlarının çocuklarının eğitim giderlerini karşılamada yetersiz kaldığını bulmuştur. Araştırma sonucumuzu destekleyen bir diğer çalışma Binicioğlu (2010)’nun araştırmasıdır ve okul ile aile arasındaki iletişimin velilerin ekonomik durumundan etkilendiğini, düşük gelir durumunun bir iletişim engeli oluşturduğunu bulmuştur. Düşük gelire sahip öğrenci velileri okul ile iletişimi minimum seviyede tutmakta ve okula gelmek istememektedir.

Aslan (1994) ilkökulda öğrenim gören öğrencilerin akademik başarıları ile velilerinin sosyo-ekonomik düzeyini karşılaştırdığı çalışmasında orta ve üst sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarının eğitim süreci ile daha yakından ilgilendikleri, sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerin ise çocuklarının öğretmeni ile iletişim kurmaktan kaçındıkları sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmen görüşlerine göre öğrenci velisi ile okulun fiziki şartlarından kaynaklanan iletişim problemlerinde cevaplar okulun temizlik yetersizliğinden kaynaklanan iletişim problemlerinde yoğunlaşmaktadır. Ünal ve Ada (2004) okulun gelişmiş fiziki şartlara sahip olmasının eğitimi etkilediğini belirtmektedir ancak öğretmenlerin okulun temizliği ve fiziki şartlarının iyileştirilmesine dair görev ve sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu konuda öğretmenle iletişim problemi yaşayan velilerin okul idaresi ile görüştürülmesi gerektiği düşünülmektedir.

Öğretmen görüşlerine göre öğrenci velisi ile annenin çalışma durumundan kaynaklanan iletişim problemlerinde cevaplar annelerin görüşme sıklığından kaynaklanan iletişim problemlerinde yoğunlaşmaktadır. Çalışan annelerin kısıtlı zamana sahip olmasının öğretmen ile iletişimi engellediği sonucuna ulaşan Koyuncu-Şahin (2018)'in çalışması araştırma sonucumuz ile örtüşmektedir.

Öğretmen görüşlerine göre öğrenci velisi ile ailenin eğitim düzeyinden kaynaklanan iletişim problemlerinde cevaplar eğitimin öneminin bilincine varılmamasından kaynaklanan iletişim problemlerinde yoğunlaşmaktadır. Ailelerin eğitim seviyelerinin düşüklüğü ve işlerinin çokluğu yoğunluğu öğrencilerinin eğitimine yeteri kadar ilgi gösterememesine neden olmaktadır (Aslanargun ve diğerleri, 2004).

Araştırmamızın son alt amacında ise öğretmenlerden velileri ile iletişimlerini güçlendirecek öneriler getirmesi istenerek öğretmenlere “Veliler ile iletişiminizin güçlendirilmesine yönelik önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltmiş ve öğretmenlerin ifade ettikleri görüşler doğrultusunda aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

ÖNERİLER

- Velilerin çocuklarının eğitiminde çevrelerindeki kişilerden etkilenme derecelerini azaltmak için eğitim süreci hakkında resmi bilgilendirmeler yapılması sağlanabilir.
- Ekonomik güçlükler yaşayan veliler belirlenerek bu konuda resmi kurum ve kuruluşlar ile belediyelerden destek alarak velilerin eğitim sürecindeki maddi yüklerinin azaltılması sağlanabilir.
- Okul yönetiminin, maddi durumu iyi olan hayırsever velileri ve ilgili kurum/kuruluşlardan maddi imkanları yetersiz velileri için öğrencinin eğitim sürecinde ona yardımcı olacak materyal desteği talep etmeleri önerilebilir.
- Okullarda yardımcı hizmetler personeli ihtiyacının eksiksiz karşılanarak okulun temizliği vb. konularında öğretmenlerin velileri ile karşı karşıya gelmesinin önüne geçilmesi önerilir.
- Çalışan annelerden çocuğu okul öncesi çağında olanların mesai saatlerinde güncellemeler yapılarak bu annelerin çocuklarının öğretmenleri ile iletişim kurabilecekleri saatlerin oluşturulması sağlanabilir.
- Velilerin ilgisini çekecek konser, sergi, tiyatro vb. faaliyetler düzenlenerek bu faaliyetlere katılım sağlayan velilere eğitimin önemi ve kendilerinin eksik kalan eğitimlerini tamamlayabilecekleri alternatifler (Açık öğretim orta okulu, Açık öğretim lisesi, Açık öğretim fakülteleri vb.) konusunda bilgilendirmeler sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Ç. (2019). Ortaokullarda görev yapan okul yöneticilerinin mesleki deneyimlerinin incelenmesi: Fenomonolojik bir çalışma. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Acar, Ç. (2019). Ortaokullarda görev yapan okul yöneticilerinin mesleki deneyimlerinin incelenmesi: Fenomonolojik bir çalışma. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Arastaman, G., Öztürk Fidan, İ. ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal of Education Faculty)*, 15 (1), 37-75.
- Arslan, A. (2021). ortaokul öğrencilerinin akademik motivasyonları ve matematiksel üstbilgi farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Computer and Education Research*, 9 (18), 655-681.
- Arslanargun, E. ve Tapan, F. (2016). Okul öncesi eğitim ve çocuklar üzerindeki etkileri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2), 219-238.
- Aslan, G. (1994). İlkokul Öğrencilerinin Başarı ve Başarısızlıklarında Aile Faktörü. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslanargun, E., Avcı, H., Avcı, A., Dönmez, S. A., İpek, K. ve Nair, E. (2004). Velilerin kula yönelik ilgi yetersizliklerinin sebepleri. Bilecik: Pazaryeri İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Yayınları.
- Atabey, D. ve Tezel-Şahin, F. (2011). Aile öğretmen iletişim ve işbirliği ölçeği. *Kastamanu Eğitim Dergisi*, 9(3), 793-804.
- Atış-Akyol, N., Ata Doğan, S. ve Durmuşoğlu, M. C. (2021). Okul öncesi eğitimde öğretmenin iletişim becerilerinin önemi: Aile katılımı, iş birliği ve öğretmen-çocuk ilişkisi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 887-899.
- Avcı, F. ve Erdem, C. (2020). Okul öncesi eğitimde aile katılımının sağlanması için bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımı: Whatsapp uygulaması. *Başkent University Journal of Education*, 7 (2), 439-452.
- Babaoğlu, E., Çelik, E. ve Nalbant, A. (2018). İdeal öğrenci velisi üzerine nitel bir çalışma. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 51-65.
- Balkar, B. (2009). Okul-aile işbirliği sürecine ilişkin veli ve öğretmen görüşleri üzerine nitel bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(36), 105-123.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 231-274.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED)*, 5 (2), 368-388.
- Baş, T. ve Akturan, U. (2017). *Sosyal bilimlerde bilgisayar destekli nitel araştırma yöntemleri (3.Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Başar, M., Akan, D. ve Çiftçi, M. (2018). Mülteci öğrencilerin bulunduğu sınıflarda öğrenme sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26 (5), 1571-1578. doi:DOI: 10.24106/kefdergi.427432
- Baxter, P. ve Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The qualitative report*, 13 (4), 544-559.
- Binicioğlu, G. (2010). İlköğretimde okul-aile iletişim etkinlikleri: öğretmen ve veli görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Brink, P. J. (1991). Issues of reliability and validity. M. (. J. M. içinde, *Qualitative nursing*

- research: A contemporary dialogue* (s. 164-186). Newbury Park, CA: Sage.
- Bulut, Ş. (2000). Altı yaş çocuklarında davranış problemleri ile anne ve öğretmenlerin uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can Yaşar, M. ve Aral, N. (2010). Yaratıcı düşünme becerilerinde okul öncesi eğitimin etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3 (2), 201-209.
- Cömert, D. ve Güleç, H. (2004). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: öğretmen-aile- çocuk ve kurum. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 131-145.
- Creswell, J. W. ve Miller, D. L. (2000). Determining validity in qualitative inquiry. *Theory in to Practice*, 39 (3), 124-130.
- Creswell, J. W. (2002). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall .
- Çelenk, S. (2003). Okul aile işbirliği ile okuduğunu anlama başarısı arasındaki ilişki. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (24), 33-39.
- Çiftçi, S. ve Taşkaya, S. M. (2010). Sınıf öğretmenliği adaylarının öz yeterlik ve iletişim becerileri arasındaki ilişki. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 921-928.
- Daymon, C. ve Holloway, I. (2003). *Qualitative research methods in public relations and marketing communications*. London: Routledge.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2005). Introduction: The Discipline and Practice of Qualitative Research. N. K. (Ed.) içinde, *The Sage Handbook of Qualitative Research (3rd)* (s. 1-32). Thousand Oaks, CA: Sage Publications, Inc.
- Denzin, N. K. ve Lincoln, Y. S. (2008). *Introduction: The discipline and practice of qualitative research*. Thousand Oaks, Kaliforniya: Sage Publications.
- Ekinci Vural, D. K. (2016). Okul öncesi eğitim ve aile katılımı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (59), 0-0.
- Ertem, H. Y. ve Gökalp, G. (2020). Velilerin okul iklimi ve veli katılımı algılarının velilerin eğitim durumu ve çocuklarının öğrenim kademesine göre incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 78-91.
- Glesne, C. (2011). *Becoming qualitative researchers: An introduction (4th ed.)*. Boston, MA: Pearson.
- Guba, E. G. ve Lincoln, Y. S. (1982). Epistemological and methodological bases of naturalistic inquiry. *Educational Communication and Technology Journal*, 30 (4), 233-252.
- Gutman, L. v. (2000). Parents' management of their children's education within the home, at school, and in the community: An examination of african-american families living in poverty. *Urban Review*, 1-24.
- Günay Bilaloğlu, R. ve Aktaş Arnas, Y. (2019). Okul öncesi eğitimde aile katılımı engelleri ve süreçte karşılaşılan sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(3), 804-823.
- Gürkan, T. (2019). Neden okul öncesi eğitim? *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 15 (2), 215-219.
- Hill, N. ve Taylor, L. (2004). Parental school involvement and children's academic achievement. *American Psychological Society*, 161-164.
- Karakaş, U. U. (2002). Okul öncesi öğretmenlerin yeterlikleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Adana:

Çukurova Üniversitesi.

- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1 (1), 62-80.
- Koç, G. (1996). Anne –babaların okulöncesi eğitim kurumu seçimini etkileyen etkenler. *Yüksek Lisans Tezi*. Gazi Üniversitesi.
- Koyuncu-Şahin, M. (2018). Okul öncesi eğitimde aile iletişim etkinliklerine yönelik öğretmen ve yönetici bakış açıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (55), 670-684.
- Malkoç, G. (1993). Aile eğitimi ve eğitimde nitelik geliştirme. *Eğitimde Arayışlar 1. Sempozyumu*. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.
- MEB. (2017). Okul öncesi öğretmeni özel alan yeterlikleri. *İlköğretim Özel Alan Yeterlikleri*. Ankara. <https://oygm.meb.gov.tr/www/ilkogretim-ozel-alan-yeterlikleri/icerik/257> adresinden alındı
- MEB. (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri. Ankara: MEB. 11 6, 2021 tarihinde http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_12/11115355_YYRETMENLYK_MESLEYY_GENEL_YETERLYKLERY.pdf adresinden alındı
- Orman, M. (2012). Velilerin sosyo ekonomik durumu, sınıf veli toplantılarına katılımı ve öğrencilerin başarısı: Tahir Merzeci İlköğretim. Dokuz Eylül Üniversitesi Kurumsal Akademik Açık Arşivi. 11 25, 2021 tarihinde <http://acikerisim.deu.edu.tr:8080/xmlui/handle/20.500.12397/6976> adresinden alındı
- Ök, M., Göde, O. ve Alkan, V. (2003). İlköğretimde öğretmen-öğrenci etkileşimine sınıf yönetimi kurallarının etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*. <http://genclikbirikimi.org/kunye-32113-ilkogretimde-ogretmen-ogrenci-etkilesimine-sinif-yonetimi-kurallarinin-etkisi-makale> adresinden alındı
- Ömeroğlu, E. ve Can Yaşar, M. (2005). Okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitime katılımı. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*, 62. 10 23, 2021 tarihinde <https://www.okuloncesi.net/forum/konu/okul-oencesi-egitim-kurumlarinda-ailenin-egitime-katilimi.7026/> adresinden alındı
- Özdoğru, M. (2021). İlkokullarda öğretmen-veli ilişkisinde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 2(1), 68-76.
- Özen, Y. ve Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 394-422.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed)*. CA: Sage: Thousand Oaks.
- Porsuk, A. (2010). Denizli merkez ilköğretim okullarındaki okul aile ilişkilerinde karşılaşılan sorunlar üzerine yönetici görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi.
- Sandelowski, M. (1986). The problem of rigor in qualitative research. *Advances in Nursing Science*, 8 (3), 27-37.
- Sart, G. (2017). Fenomenoloji ve yorumlayıcı fenomenolojik analiz. F. N. (Ed). içinde, *Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları* (s. 70-82). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Shenton, A. K. (2004). Strategies for ensuring trustworthiness in qualitative research projects. *Education for information*, 22 (2), 63-75.
- Şimşir, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *Elementary Education Online*, 17 (2), 1116-1134. doi:doi 10.17051/ilkonline.2018.419647
- Teddle, C. ve Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal*

- of mixed methods research, 1 (1), 77-100.*
- Ültay, E., Akyurt, H. ve Ültay, N. (2021). Sosyal bilimlerde betimsel içerik analizi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 10*, 188-201. doi:10.21733/ibad.871703
- Ünal, S. ve Ada, S. (2004). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.
- Yaşar, M. (2018). Nitel araştırmalarda nitelik sorunu. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5 (2)*, 55-73.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, K. (2010). Raising the quality in qualitative research . *Elementary Education Online, 9 (1)*, 79-92.
- Zembat, R. ve Unutkan, P. Ö. (2001). *Okul öncesi dönemde çocuğun sosyalleşmesinde ailenin yeri (aile katılım programı uygulama örnekleriyle)*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.